

Hans Halter, *Taufe und Ethos. Paulinische Kriterien für das Proprium christlicher Moral*, Freiburg, Basel, Wien 1977, ss. 735.

Jeden z głównych nurtów odnowy teologicznego, mocno podnoszony przez Vaticanum II, zwraca szczególną uwagę na większe wykorzystanie Pisma św., które ma stać się „duszą teologii”. Aby w sposób jak najbardziej pogłębiony korzystać z Biblii, trzeba najpierw przeprowadzić wiele systematycznych studiów z zakresu wszystkich nauk biblijnych. W nurcie tych specjalistycznych badań znajduje się praca H. Haltera pt. *Taufe und Ethos. Paulinische Kriterien für das Proprium christlicher Moral*, która ukazała się jako 106 tom w serii *Freiburger theologische Studien*.

Przedmowa informuje, że prezentowane dzieło jest niezmiennym wydaniem rozprawy *Taufe und Ethos. Eine Untersuchung zu den paulinischen Gemeindebriefen im Rahmen der moraltheologischen Propriumsdiskussion*, przedstawionej na Fakultecie Teologii Katolickiej Uniwersytetu w Bonn. Następnie Autor krótko wprowadza w problematykę całego studium, ukazując jednocześnie jego wartość i aktualność.

H. Halter omawia dość zwięźle aktualne dyskusje nad zagadnieniem, które stanowi treść i właściwy przedmiot całej pracy. To doskonałe wprowadzenie uzupełnia umieszczone przy jego końcu zaprezentowanie stanu badań nad omawianą problematyką oraz krótkie omówienie struktury całego studium.

Pierwsza część prezentowanej pracy zawiera egzegezę 21 wybranych tekstów pawłowych odnoszących się do chrztu św. W egzegezie H. Halter stosuje najnowsze metody badawcze. Analiza filozoficzno-teologiczna oparta jest na tekstach oryginalnych. Sięga niekiedy nawet do hebrajskich źródeł analizowanych wyrazów. Te zabiegi znacznie ułatwiają wydobycie, w wielu wypadkach, cennych uwag teologicznych wpływających z tła kulturowo-religijnego tamtej epoki. Wiele ładunku teologicznego ukazane jest szczególnie poprzez kontekst chrzcielny i jego relację do etosu chrześcijańskiego. Oczywiście jest to potraktowane bardzo ogólnie m. in. ze względu na następną część pracy, która wprost zajmuje się teologią analizowanych tutaj tekstów. Teologiczny wydzźwięk egzegezy czyni tę część pracy bardziej przydatną dla teologa-moralisty, niż jest to w komentarzach sensu stricto, które zostawiają pewien margines do analiz w ramach teologii biblijnej.

Część druga pracy *Taufe und Ethos* zajmuje się zasadniczo teologiczno-biblijnymi aspektami tekstów egzegezowanych w części pierwszej. Chodzi tu najkrócej o życie ochrzczonych w Chrystusie i związane z tym konsekwencje pojęte w sensie bardzo szerokim. Część ta podzielona jest na dwa rozdziały, z których pierwszy omawia zagadnienia chrztu jako sakramentu otwierającego nowe życie w Chrystusie. Analiza ta jest swoistym wprowadzeniem do drugiego rozdziału, w który H. Halter rozwija i pogłębia, w sposób systematyczny, treści z poprzedniego rozdziału w kontekście teologii pawłowej. Szczegółowo rozpatrywane są tu teologiczno-chrystologiczne, eschatologiczne, pneumatyczne i eklezjalne aspekty egzystencji ochrzczonych. Oczywiście te swoiste piętna, założenia czy uzasadnienia ży-

ciowe ludzi, którzy przeszli przez pierwszy etap wtajemniczenia chrześcijańskiego są omawiane w obszernej i bardzo szczegółowej problematyce. Najwięcej uwagi poświęca H. Halter aspektowi eschatologicznemu, w ramach którego szczególnie omawia teksty z Listu do Kolosan i Efezjan. Analizę każdego aspektu kończy krótkie podsumowanie, w którym Autor ukazuje każdy aspekt jako kryterium postępowania czy zachowania chrześcijańskiego.

Zasadniczą część studium H. Haltera zamyka dość obszerne podsumowanie, które zbiera całość osiągniętych wyników badawczych. Podkreśla ono bardzo mocno sakramentalny wymiar chrześcijańskiej egzystencji oraz etosu. Wydaje się, że uświadomienie tego faktu ma ogromne znaczenie w całości wszelkich analiz ludzkiej egzystencji. Czynnikiem ten bowiem nie zawsze był jasno uświadamiany w swych wymiarach życiowych.

Gniezno—Lublin

Ks. ANDRZEJ F. DZIUBA

Teologia moralna w obliczu aktualnego stanu etosu polskiego. Akta Kongresu Teologów Moralistów Polskich odbytego w Krakowie 17—19 IX 1974. Opracował Ks. Stanisław Olejnik, Polskie Towarzystwo Teologiczne, Kraków 1977, ss. 208.

Dość powszechnie przyjął się zwyczaj publikowania akt ważniejszych zjazdów naukowych. Zjawisko to ma ogromne znaczenie m. in. w płaszczyźnie faktograficzno-historycznej. Przede wszystkim jednak istotne jest udostępnienie szerszemu ogółowi pewnych przemyśleń i wniosków, które osiągnięto często w dość wąskim gronie specjalistów. Wystąpienia w postaci referatów oraz głosów w dyskusji tak ogólnej jak i w grupach roboczych, zebrane w jednej publikacji stanowią pewną zwartą całość twórczą przekazaną w sposób bardziej trwały historii nauki a szczególnie konkretnej dyscyplinie na przestrzeni jej dziejów.

Polscy teologowie moraliści odbyli w Krakowie w dniach 16—19 IX 1974 r. swój pierwszy w dziejach kongres naukowy. Materiały tego spotkania przynosi publikacja Polskiego Towarzystwa Teologicznego w Krakowie nt. *Teologia moralna w obliczu aktualnego stanu etosu polskiego*.

Pierwsza część prezentowanych akt oprócz wystąpienia przewodniczącego sekcji teologów moralistów, ks. S. Olejnika zawiera przemówienie inauguracyjne ks. kard. K. Wojtyły. Mówca po krótkim powitaniu podzielił się wstępnymi refleksjami w związku z tematem Kongresu oraz ukazał drogi współczesnej teologii moralnej w warunkach polskich. W naukach moralnych zaznacza się dość widoczny zwrot w stronę doświadczenia specyficznego dla tej dziedziny wiedzy. Etos nabiera coraz większego znaczenia, ale tutaj nasuwa się trudność co do przyjęcia możliwości przejścia od etosu do etyki. Wypracowanie tego przejścia jest zadaniem Kongresu, a w perspektywie moralistów polskich, jak podkreślił ks. kard. K. Wojtyła.

Zasadniczą część prezentowanego zbioru stanowią referaty wygłoszone na posiedzeniach plenarnych oraz kilka głosów w dyskusji ogólnej.

A. Święcicki w dość obszernym wystąpieniu pt. *Z badań nad stanem etosu polskiego* (s. 17—45) nakreślił pewne ogólne podstawy badań nad etosem szczególnie w jego aspekcie socjologicznym. Wyniki badań nasuwają konieczność opracowania odpowiedniej siatki pojęciowej, która ostаточно daje pewne możliwości uogólnień. Ks. S. Witek w referacie pt. *Uwarunkowanie historyczno-kulturowe współczesnego etosu polskiego* (s. 47—66) ukazał wielowarstwowość zagadnienia. Biorąc pod uwagę wzrasta-